

POŻYWANIE (189) *sb n*

o oraz a jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie), e pochylone.

sg *N* pożywanie (46); -é (2), -(e) (44). ◇ *G* pożywaniã (38); -ã (26), -(a) (12). ◇ *D* pożywaniu (41).
◇ *A* pożywanié (21); -é (1), -(e) (20). ◇ *I* pożywani(e)m (2) *RejPosWiecz*², *WujJud*, pożywanim (2) *CzechRozm*, *Calep*. ◇ *L* pożywaniu (39).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde brak*.

1. Czynność jedzenia; *comestio*, *comestura*, *esus Cn* [w tym: czego (122)] (171) :

a. *Spożywanie pokarmów lub napojów* (158) : poilenie mało (poziwania giru przichodzi *FalZioł* I 96a; Pożywanie y przyprawa ięft ięgo [*pstrąga*]: iako y Lołofia. *FalZioł* IV 44d; [*lipień*] *Dobri/flodki* y zdrowy ku pożywaniu *FalZioł* IV 45c, I 74a, IV 40d, 42d, 43a, b (13); czo zdrowego ięft ku pożywaniu albo czo źzkodzi. *GlabGad* F4, A4, E6, F4; Każe wykorzenić Bálwochwálftwo/ dziefięciny y Pirwoćiny dáwać/ offiáry ná pewnym miefcu offiárować/ á pożywánia krwi zákázuie. *Leop Deut* 12 *arg*, 1.*Cor* 8 *arg*; Pan Bog dał pokármy człowiekowi ku pozywánui z dziekczynieniem *WujJud* 198v; *BudNT* 1.*Tim* 6/17; ięśli mi da chleb ku pozywánui/ y fuknią ku odzieniu/ á wrocę fię fzczeńzliwie [!] w dom Oycá mego: będzie mi P. Bogiem moim *SkarŻyw* 347, 46; *WujNT* 1.*Cor* 8/4; A żeby twarz [...] z grubości klefnełá. Ktora więc [*grubość*] z pozywánia/ Słoniny pochodzi/ Zás dla fzczipłóści/ iádác wiele fię niegodzi. *PaxLiz* D2v.

pożywanie z czym (1): mięło ięgo [*jażdza*] ięft miękczeńyfe/ á przeto ma być pożywanie gich zawždy z korzeniem [...] z chrzanem albo z czołnkiem *FalZioł* IV 42d.

W połączeniu z określeniem sposobu spożywania pokarmu lub napoju [w tym: zbytnie (3), bezmierne, mierne] (5): bezmierne ięgo [*wina*] pożywanie wadzi mozgowi *GlabGad* G8; CZemu z zbytniego pozywánia iarzyń zwálzicza ludziem rozkofłnym przydawa fię Podagra, to ięft, dna nożna. *GlabGad* Iv, Hv, I3v, K7v.

W połączeniu z określeniem pory i częstości spożywania pokarmu lub napoju [w tym: częste (4), czasow postnych, po obiedzie] (6): Theż częłthe pożywanie Luku czini ftrafzliwe fny *FalZioł* I 101c; Zafię mleka częłfte poziwanie, daie pomoc ku zdrowiu barzo wielką *FalZioł* V 76v, I 101d, 123d; po obiedzie mierne fera poziwanie lekarftwo ięft *GlabGad* K7v, K.

W charakterystycznych połączeniach: ku pożywaniu cierpki, dobry, słodki, słuszny, użyteczny, zdrowy (2).

Wyrażenia: »pożywanie chleba« (1): Y Przytrafiło fię że wzedł Pan w dom niekthorego kfiązęciá Fárizáyfkiego w dzyeń łobothni/ ku pozywánui chlebá *RejPos* 224v.

»pożywanie pokarmu (a. karmi), potrawy; pokarm ku pożywaniu« [*szyk* 4:3] (4:2;1): Bowiem czałow onych dla rozmaitech potraw pozywánia, zmiefzaiá fię też y wilgoti ko^mplexiey *GlabGad* D5; CZemu nie zdrowo ięft wiele karmi poziwanie. *GlabGad* G4v, F4, K7v; *KrowObr* 225; Curationem valetudinis praescribere, Vftáwić komu diyetę/ á pozywánie pokármów dla záchowánia zdrowia. *Mqcz* 73c; *RejPosWiecz*² 91.

Szereg: »pożywanie i picie« (1): pozywánie ciálá y krwi ięgo [*Chrystusa*]/ nie ięft rowne áni podobne/ ku pozywánui y piciu pokármow náłzych *RejPosWiecz*² 91.

α. *W Starym Testamencie: o spożywaniu Paschy (9)* : aby dziesiętego dnia tego mięsiwem/ wzywał każdy gospodarz domu swego barana albo kozła/ a jeśli nie miał tak wiele cieladzi coby zeń było ku pożywaniu/ weźmiesz co bliższe łafady k sobie coby s tobą pożywali. *BielKron* 30.

pożywanie czyje (1): Jeśli onego baranka nie prosto bez ofiary y służby Bożkiej pożywano: [...] Nabożniejżeby było Żydowski pożywanie/ niżli Chrześcijańskie. *SkarKaz* 157b.

Wyrażenie: »pożywanie baranka« [*szyk 6:1*] (7): Iezu ktoris po figurnym baranka pożywaniu nałże⁸⁰ odkupienia wielkę noc poczał. fmi. fie nad nami. *TarDuch* B8v; A kto będziey [!] chciał przyiąć zakon pośpołu z wami/ przypuście go do tey społeczności swoiey/ y ku pożywaniu tego baranka/ tak iakom wam rofkazał *RejPos* 158; *CzechRozm* 86, 97v; *SkarŻyw* 480 *marg*; ná tey wieczerzy wypełnił Pan figurę pożywania baranka Żydowskiego/ ktego pierwey P. Bogu ofiarowano/ ná pamiątkę y dzięki wyłżenia z Egiptu *SkarKaz* 157b, 84b.

β. *Przymowanie Eucharystii (104)* : *RejPos* 158v; Ktoby rzekł/ że po poświęceniu w tym przedziwnym Sakramencie/ nie iest Ciało y Krew Pána nášzego Iezu Chriřta/ ale tylko w pożywaniu gdy ie przymuią a nie przed tym albo zá tym: [...] ten przekłętym niech będzie. *WujJud* 263v; A przetoż iż rozny obyczay pożywania [*Ciała Chrystusa*] bywa czynion/ przeto też dla tego roznice fie czynią. *WujJudConf* 251v, 99v, 252, 254, 256v; Sámo pożywanie vkázuie/ iż vprzedziła ofiará/ iako mowi święty ieden: (Iakobyłmy mogli ciála ie⁸⁰ pożywać/ gdyby pierwey [...] ofiarowane nie było?) *SkarKaz* 157b, 157b [2 r.], 158 *marg*, 160b, Oooo.

pożywanie czyje (1): A tak pożyteczne iest vżywanie Wieczerzey Pánłkiej temu kto przynosi ferce nawrocone wiara/ a nie czyni mu pożytku cudze pożywanie. *WujJudConf* 238v. [Cf **a.** *pożywanie czyje.*]

W połączeniach szeregowych (4): *RejPosWiecz²* 94v; dał im [*Pan apostołom*] moc poświęcánia/ ofiarowania/ rozdávania y pożywania Ciála swego *WujJud* 178v, 180v; dáleko więcej potrzebá iest [*trzeźwości*] káplanom nowego zakonu/ ku godnemu wéłzciu do kościoła Chryřtuřowego/ y ku dołtoynemu spráwowaniu/ dotykaniu/ y ofiarowaniu/ y pożywaniu tey rzeczy/ ktora fię przez onę figurę známionowála/ to iest/ Pána Chryřtuřa Báránka niepomázanego *WerGořc* 259.

Zwroty: »ku pożywaniu, do pożywania (po)da(wa)ć (*a.* podawać się, *a.* rozdawać); ku pożywaniu dany« [*szyk zmienny*] (8:1;1): *SeklKat* D2; tá chwalebna Swiętość/ nietylko iest Sakramentem nam ku pożywaniu dánym/ ale też y ofiarą *WujJud* 238v; wierzymy iż [*Chrystus*] iest prawdziwie przytomny Kościołowi swoiemu/ y w Swiętości podawa fie prawdziwie wiernym swoim ku pożywaniu. *WujJudConf* 176v, 254; *SkarŻyw* 120; Ciało, y krew ktora wylał [*Pan Chrystus*]/ ku pożywaniu ie nam dał. *ArtKanc* N9; [*Pan Chrystus kazał kapłanom*] poświęcąc chleb w ciáło/ a wino w krew: ofiarować/ pożywać/ y innym ku pożywaniu rozdávać. *WujNT* 287, 589; *SkarKaz* 158b, 205a.

»ku pożywaniu zostawić, ustawić, ustawiony« [*szyk zmienny*] (4:2:1): pan Chriřtus [...] raczył zořtawić/ ciało y krew swoię nałwięřtřą/ kv pożywaniv *SeklWyzn* E; nic ynego sobie nierozumiey/ yedno Ciało y krew pana nášzego Iefu Chriřta/ nam ku pożywaniu od niego vřtawione *SeklKat* X4; Chriřtus nieiedno za księżą alę zanas wřziřtki vmarł/ y nam wřziřtkim ten teřtament zořtawyl kupożywaniu *SeklKat* Y2v, Y3, Y3v [2 r.]; dla tego też vřtawil ten Sakrament ku pożywaniu/ aby był duchownym duř náfzych pokármem *WujJud* 221.

Wyrażenia: »pożywanie chleba« (1): to pożywanie chlebá proftego/ znákiem iest Duchownego pożywania Ciála Chrystułowego. *WujJud* 251.

»cielesne, cieleśnie pożywanie« [*szyk* 2:1] (2:1): Wízakoż korzenia z ktorego odmłodzić się mogła Míza/ nie wykorzenił do gruntu [*Luter*]/ zołtáwiwłzy obecność Krytułowę w chlebie/ y wżedybytność ciála iego/ y pożywanie włty cieleśnie. *GrzegRóżn* F4; wy prawdziwe á cieleśne choć niewidome Ciála Páńskiego pożywanie tráćicie *WujJud* 256v; *WujJudConf* 254.

»duchowne pożywanie« [*szyk* 9:4] (13): *WujJud* 172 [2 r.], 251, 254, 257; Przetoż niektorzy wykłádáczé nie dobrze czynią/ ktorzy Krytułá ták z iedney łtrony opifuią/ bez wżech dárow/ [...] á zás z drugiey łtrony złączáią z Chrystułem iego dobrá/ y síły duchownego pożywania/ álbo pożytkow z ciála iego. *WujJudConf* 258, 254, 256; Pierwey wczyl Chrystus wcznie łwe o pożywaniu duchownym ciála łwego/ potym zás chleb y wino dawał. *CzechRozm* **4, 266v, 267v [2 r.]; *WujNT* 331.

»istotne pożywanie« (1): Toć nie o duchownym pożywaniu/ iáko wy powiedácie/ ále o fákrámeⁿtálnym y łftotnym Pan mowi *WujJud* 172.

»pożywanie (Pana) Chrystusa« (2): *WujJud* 172; nic się nie mowi o Sákrámentálnym pożywaniu Ciála y krwi Páńskiey: iedno tylko o duchownym pożywaniu Chrystuła przez wiárę weń. *WujNT* 331.

»pożywanie sakramentalne, sakramentu, w sakramencie« [*szyk* 6:1] (3:2:2): Bo dla tego do Sákrámentow ludzi bez Pokuty á Spowiedzi nie przypuľczamy/ áby się każdy do godnego pożywania Sákrámentow przez Pokutę y Wiárę prawdziwą przygotował. *WujJud* 166v, 172, 257; tym łámym [*Chrystus apostołom*] dał moc y łpołob nie tylko pożywania y rozdawania tego Sákrámentu: ále też poświáćania y ofiárowania tey nowej ofiáry nowego Tełtámentu *WujNT* 114; Tu [*tj. Ioann* 6/51] nam iásnie mowi [*Pan Chrystus*] o pożywaniu ciála łwego w S. Sákrámenćie. *WujNT* 330, 331 [2 r.].

»pożywanie (świętości) ciała (i krwi), wieczerzej pańskiej« [*w tym: wieczerzej pańskiej abo ciała* (1)] [*szyk* 55:6] (61:1): *OpecŻyw* 93v; W tym pieniu wylicza Prorok dobrodzieyłtwa kołciołowi krzełcijańskiemu od pana boga dane Iako iest nauka/ pożywanie ciała bożego y inłze świętołci. *WróbŻołt* H3, H3v; A thu będąc ták vpewnionym o tey świętey łprawie Pána łwego/ á o pożywaniu łwiętego ciála/ y picium krwi łwiętey iego/ [...] dzyerz się mocnie prawdziwego á łftotnego łłowá Bożego. *RejPos* 89v, 88v [2 r.], 89v; Wtora Rołprawá o prawdziwym pożiwaniu ciála pána Krytułowego/ y prawdziwym picium krwi iego *RejPosWiecz*² 90v; Ale co się dotyce pożywania ciála y krwi Pána Krytułowey/ tedy tho iest prawdá/ iż kthory człowiek ie y pije ciáło y krew Pána Krytułowey/ iż thákowy ma żywot wieczny *RejPosWiecz*² 91; Ktore pożywanie świętołci ciála y krwi łwoiey/ łam Pan Krytus nam przykazał y poświécił obrzędem ábo ceremonią ołtáteczney wieczerzej łwoiey á łłowem łwym. *RejPosWiecz*² 94v, 90v [7 r.], 91 [2 r.], 93 [2 r.], 94 [2 r.], 94v [2 r.] (23); *RejPosWiecz*³ 98; przez pożywanie Ciála Páńskiego/ przywłázcżamy łobie załługi ofiáry Pána Chrystułowey *WujJud* 232, 178v, 219v, 236v, 251, 254 (9); pożywanie Ciála y Krwi Páńskiey iest dułzny pokarm *WujJudConf* 252, 251, 256, 256v; pożywaniem oboygá onego ciála Chrystułowego/ raz zá nas wydánego/ y krwi raz wylaney przywłázcżamy łobie łpołeczność y wczéśnictwo. *CzechRozm* 261v; A co się tknie pożywania Wieczerzej Páńskiey/ ábo ciála Chrystułowego: tedy y w tym iáko y w ponurzeniu Chrystuła głupim czynią/ y cieleśność mu też y cienie zakonne przyczytáią *CzechRozm* 267v, 29v, 262v, 264, 267v [3 r.], **4; *KarnNap* D2, D2v *żp*; Profzę ćię o to/ áby święte Ciála y

Krwie Pánfkiey pożywanie/ niebyło mi obowiąfką ná karanie *LatHar* 225; *WujNT* 167, 330, 331 [2 r.]; Z pożywania ciáá Chryštułowego/ wżycy fię iednym iego ciálem sftáiem *SkarKazSej* 672b.

Szeregi: »pożywanie i napoj« (3): o pożywaniu prawdziwego ciáá Páná Kryštułowego/ y o prawdziwym napoiu krwi iego. *RejPosWiecz*² 95v; Ale dáleko wżytko podziwienie/ wżytkę mowę y mył náfzę przechodzi/ co nam [...] Iezus zbáwićiel náfz/ vczyńił. ogień y ducha nam dáiąc/ ku pożywaniu y napoiu *SkarŻyw* 120; *SkarKaz* 158b.

»ofiarowanie i pożywanie« (1): Chrześcíanie przelży y fprawione y ofiáry Páná Chryštułowey pámiątkę obchodzą/ przenaświéłżym ofiárowaniem y pożywaniem Ciáá y Krwie Páná Chryštułowey. *WujJud* 236v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»pożywanie i picie« (16): wżytkim wiernym swoim vftáwił tę świętą fprawę około pożywania ciáá fwe⁸⁰/ y około picia krwi swoiey *RejPos* 88v, 88v, 89v [2 r.]; teraz przyftápm ku vżywaniu fwiątości/ tho ieft/ ku pożywaniu fwiątości ciáá/ y ku piciu fwałtości [!] krwi Páná Kryštułowey. *RejPosWiecz*² 94, 90v [4 r.], 93 [2 r.], 95v [3 r.]; *CzechRozm* 262v, 266v.

»pożywanie i posilenie« (1): panie Boże/ Dziękuiem twey świętey miłóci zaten pokarm y picie ktoris raczył nam ziednac y dac kupożiwaniu y pośfileniu ciáa náfze⁸⁰ *SeklKat* D2.

»pożywanie i przyjmowanie« (1): Tu ieft rośpráwá/ o pożywaniu fwiątości ciáá P. Kryštułowego/ y o przyymowaniu fwiątości krwi świętey iego. *RejPosWiecz*² 94 marg.

Przen (1) : o lalkaua pany [...] yezufa blogoflauyonego zyuota twego owocz wnyebye nam ku pozyuanu przełz koncza vycz *PatKaz* I 18.

b. Przyjmowanie substancji leczniczych (13) : á te⁸⁰ lektwarzu pani ma czo trzy dragmy wążá náfzčno pożywać, przez kielko dni/ abowiem ieft rzecz przelśpiczna ku pożywaniu á vżyteczna niepodobnie ku poczęciu. *FalZioł* V 86v.

W połączeniu z określeniem ilości i częstości przyjmowanej substancji leczniczej [*w tym: częste* (3), *mierne*] (4): Iedno częfte pożiwanie korzenia tego ziela [*ostrzyżu*] ieft szkodliwe/ ábowiem pali krew *FalZioł* I 29d, I 63b, 100b; Pośila ferce pożywanie mierne száffránu *SienLek* 83.

Zwrot: »da(wa)ć ku pożywaniu« [*w tym: w czym = zmieszane z czym* (1)] (2): Naprzeciw tym chorobam: daj Perły na proch fthłuczzone z rożanym cukrem, A the⁸⁰ tym ludziem day ku pożywaniu *FalZioł* IV 56d, I 62c.

Wyrażenia: »(barzo) dobry, użyteczny ku pożywaniu« = *skuteczny jako lekarstwo* (2:2): A przeto thym ktorzy niewielką febre maią ieft dobre to náfienie ku pożywaniu dla wywiedzenia tich to vilkofci *FalZioł* I 76a; Też ieft barzo vżyteczna [*woda balsamowa*] paniam ku pożywaniu iżby tim fńadniey poczęły/ macicę zaziębioną zagrzewa *FalZioł* II 4d, I 147a, V 97.

»pożywanie lekarstw« [*szyk 1:1*] (2): *FalZioł* V 24; Gdy by była natura człowiecza tak mocna fama w łobie iako v ftarich ludzi bywała, nie potrzeba by pożywania takowego korzenia y owfzem żadnych lekarftw. *GlabGad* K2v.

2. Używanie, korzystanie z czegoś; frequentatio, usurpatio Calep (17) : yako pyotr y anna dzeczy nyegdy slachethnego bernatha szchrzanowa myaly latha na then czas gdym ya sznymy czynyl wyeczny Rozdzal y z gynna ych braczya ymyenya Chrzanowa y po przysczyv onych do lath

rozvmnych zatrzymałem spokojne pozywane za thym tho rozdzalem sznymy [...] vczyniony [!] ZapWar 1529 nr 2373; Abusus – Złe požíwanie. *Calep* 10b; Frequentatio – Vítawne, poziwanie, zgromadzenie. *Calep* 434b; Usucapio – Przez długie poziwanie łobie przywłaszczam. *Calep* 1145b, 555a, 1145b, 1146a.

pożywanie czego (5): Iakom ya był wspanoyney possessiey pozywana hymyenia pulphalanth podluk prava mego ZapWar 1528 nr 2456. Cf Zwrot.

Zwrot: »być w pożywaniu« [w tym: czego (4)] = *użytkować coś [o ziemi] [szyk zmienny]* (7): jako andrzy sqwarskj zyancz andrzejow bil wposzywanv polouicze szyedlyska andrzejovego ZapWar 1525 nr 2302; Iakom ya nye rabal drew w Dzierzawie lego M-czi pana pothkomorzego Marcziua Volskyego Iedno w oycziznye swey ktoram s przothkow swich zatrzymał i ktoreyem w poziwanv bil s przothkj swemy ZapWar 1546 nr 2619, 1521 nr 2266, 1525 nr 2301, 1528 nr 2459 [2 r.], 1546 nr 2620.

Szeregi: »pożywanie i dzierżawa« (1): Iakom ya zatrzymał zathem pravem cząsthka slychathney malgarzathy syostrzy swey rodzoney y byłem spokojnem [*lege*: w spokojnem] pozywanv gy vsdyershawye [*lege*: w dzierżawie] asz do tych myasth they tho cząsthky ZapWar 1521 nr 2266.

»possejsja i pożywanie« (2): byliśmy dziath ocziecz hy ya w spokojney possessiey hy wpozivanv oth dathy przyvyleyv przereczzonego ZapWar 1528 nr 2459, 1528 nr 2459.

a. O abstraktach [czego] (2) :

Wyrażenie: »pożywanie (dobro)wolne« (2): [*Maryja*] była mądrzą nad wízytko ítworzenie czlouyecze tak yłz też wzyuoczye bądacz ízwyątey anny myala pozyuanye dobrouolne íwego rozumu yłz też tak była podnyefyona wítadlo bogomyízlnoízczy PatKaz III 111v, 111v.

3. Doświadczenie, doznawanie [czego] (1) : pomazał czyą bog bog [!] twoy oleyem uelęla nad thouarzyśe twe dla ktorey wnąthrzney ílodkoízczy pozyuana boíkyey mouy Szwyąty Ieronym oblycze panny maryey promyeny a yaínoízczy uydauało PatKaz III 112v.

Synonimy: **1. jądanie, jedzenie; 3. doświadczenie, doznawanie, kosztowanie, probowanie.**

Cf **POŻYWAĆ, SPOŻYWANIE, UŻYWANIE**